

Már az erdélyi forradalom előtt észrevettem a kapualjba állított zsákokat. Nem kellett magas szakképesítésű vegyésznek lenni ahhoz, hogy megállapítsam: közönséges sóról van szó. Tél van, balesetet lehet megelőzni vele, s még mielőtt napirendre tértem volna felette, arra a lehetőségre is gondoltam, ami kevésbé volt valószínű, de „a levegőben lógott” december utolsó napjaiban! netán ismeretlen egyének (szekusok?) lesnek rám a kapualjban, egy mozdulattal a szemük közé szórom a sót, s illa berek... — már egyszer játszottam ebben a szerepben.

Persze a valóság sokkal prózaibb, mint a még mindig menekülő ember agytekervényeiben polgárjogot nyert látomás. A sóról az

„Zöld” só

ember fiának eszébe juthat mindennapi kenyérünk, esetleg a nyúl farka, netalán a sósav, melynek szerepe az ipari forradalomban nélkülözhetetlen, s mint a termesvári temetőről tudjuk, embertelen célokra is felhasználtatott még a közelmúltban.

Napokig békésen együtt éltünk a zsák sóval. Már észre se vettem, hogy ott van, amikor arra figyeltem fel, hogy nincs a helyén. Nyomozni kezdtem. Fűt-fát kikérdeztem, mindenki vonogatta a vállát, s ezt természetesnek vettem, mivel a füvek és fák — ez köztudomású — esküdt élenségei a tömény sónak.

Erre alapozva, ennek tu-

datában lépett a szomszéd. Aki megbecsült szakember — jókezü asztalos — a maga munkahelyén, gondolatvilágát tekintve ösztönös természetvédő. Bevallotta: fogta a zsákokat és gyermeki segítséggel a kukába helyezte. Óvatosan. Nehogy kiszakadjon a zsák. A kukatologatók viszont beleszakadnak — gondoltam, s kajánul magam előtt láttam azt a pillanatot, amikor emelni próbálják a megszokott súlyú bádogot... Büntetésképpen azóta sem talált gazdájára eme kivételes bádogtartály.

A szomszéd érve azóta is egyértelmű: nem só, homokot kérünk! Most már tudom: ezért késik a hó!

P. S.

A tudós közbeszól

Ófaluban mégsem lesz „temető”

— Hogy a temető nem épült meg ez egy falu, s az ott élő emberek győzelme. Azoké, akiknek 7 évvel ezelőtt a feje fölött döntöttek. A környék faluinak előljárói sem juthattak szóhoz a különböző bizottságok tárgyalásain. Néhány éve azonban Mecseknádasd-Ófalu élére új tanácselnök került, agilis, egyetemet végzett ember, aki felelősnek érezte magát a községek biztonosságáért. A Baranya Megyei Tanács vezetői sem találták megalapozottnak a Paksi Atomerőmű Vállalat terveit s mielőtt kiadták volna az építési engedélyt, egyik kollégámmal együtt felkérték benünket szakmailag opponáljuk a hozzájuk betérjesztett anyagot.

— Miért épp önöket kérték fel?

— Elsholtz László hidrogeológus, a Mecseki Érbányászati Vállalat munkatársa volt évekig, jómagam pedig valaha Pécsen az uránbányászatnál dolgoztam mint geológus. A megbízók tudták: jól ismerjük a területet. Kétten egy hónap alatt begyűjtöttük a megfelelő adatokat s ezekből kiderült: 27 komoly kifizetés, ezek közül 6 kizáró tényező szól amellett, hogy a tározót ne itt építsék meg.

— Hogyan történhetett, hogy az alkalmatlanság korábban nem derült ki?

— A PAV sajnos nem a kérdésben kompetens intézmények szakembereivel választotta ki a területet.

— Úgy tudom, Ófalut az Akadémia ajánlotta.

— Az Akadémia hat-hét helyet jelölt meg, ezek közül csupán egy volt Ófalu. Hogy az atomhulladék tározására melyik hely a legalkalmasabb, arról talán nem a Földmérő és Talajvizsgáló Vállalat, a Vízgazdálkodási Tudományos Kutatóintézet, a Miskolci Nehézipari Egyetem földtan-teleptan tanszékének munkatársait kellett volna megkérdezni, hanem, mondjuk a Magyar Állami Földtani Intézetet, vagy az Eötvös Loránd Geofizikai Intézetét. Hiszen ezekben a kérdésekben ők lettek volna legautentikusabbak dönteni. A szakemberek kiválasztását feltétlen bizonyos kapcsolatok és érdekek moti-

Ófalu határában nem lesz atomtemető — szól a hír. A hét esztendeje tartó ügy tehát lezárult. A harc és az eredmény példaértékű, hiszen ilyen volumenű beruházást eddig e hazában nemigen sikerült társadalmi ellenállással feltartóztatni. Ez is egy jelzés: az állampolgárok sorsukat már nemcsak a kocsmaasztalnál „dönthetik el”. Hogy Ófalu nemcsak politikai, de szakmai győztese is lett egy — letűnt korszakból ráhagyományozott — ügynek, ahhoz a tudomány néhány képviselője is hozzájárult. Egyrészt tudásával, tapasztalatával, másrészt azzal, hogy honi körökben tudományos reputációját veszélyeztetve felvállalta Ófalut. Hogy a terület alkalmas-e atomhulladék-temetőnek, azt legutóbb egy független szakértői bizottság vizsgálta. Ennek volt elnöke Szederkényi Tibor egyetemi tanár, a JATE ásványtani geokémiai és kőzettani tanszékének vezetője.

válták. Ma még nem tudjuk milyenek. Hogy Paks miért küzdött ezért a beruházásért, az érthető, hiszen az évek alatt körülbelül 200 milliót investált bele.

— Önöknek milyen szakmai kifogásaik merültek fel?

— Többek között hét forrás ered a tervezett tározó 500 méteres körzetében. Úrfelvételek bizonyítják: a kijelölt terület tektonikus helyzete sem megfelelő. Az utóbbi száz évben négy jelentős földrengés volt errefelé. Fennáll a domboldal suvadásának veszélye is. A kőzetek vízáteresztő tulajdonságai sem kielégítőek, így katasztrófa esetén a radioaktív anyagok az elbomlás előtt belekerülhetnek a források vizébe. Arról már nem is szólok, hogy francia kutatók tapasztalatai alapján Nyugaton minden olyan területet társadalmilag is veszélyesnek tartanak, ahol a népsűrűség meghaladja a hetvenet. Washingtonban a legutóbbi geológiai világkongresszuson komoly szaktekintélyek — a társadalmi ellenállást elkerülendő — azt ajánlották: a radioaktív hulladékot, ahol lehet, a föld mélyében helyezték el. A nyugatnémetek 850 méter mélyen kősóba ágyazzák, az USA-ban, a Yucca hegység gyomrába riolitufába, Ófaluban pedig egy domb tetején a felszíntől tizenöt méter mélyre egy laza szerkezetű kőzetbe akarták temetni.

— Nem értem, a tervezők miért nem vették figyelembe a nemzetközi paramétereket?

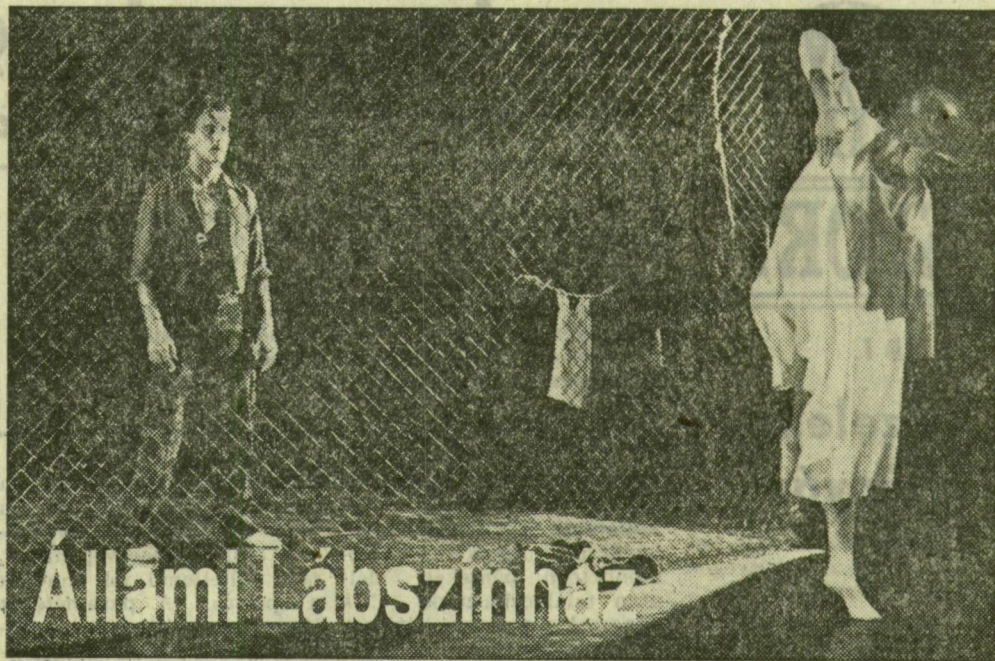
— A Nemzetközi Atomenergia Ügynökség bécsi szakemberei kétszer is jártak a helyszínen, de már csak ak-

kor, mikor a beruházók egy csomó pénzt beinvestáltak a temető előkészítésébe. Az első lépéseket a hulladéktároló ügyében politikai, amolyan központi bizottsági szinten tette meg ez az ország. Tény, jól hangzott akkoriban: nekünk is lesz atomerőművünk. Hiszen negyven éve hangoztatjuk; kevés az energiánk! Hogy őszinte legyek, nem vagyok benne biztos, kell-e nekünk ennyi energia, mint amennyit most már termelünk. Az a gyanúm, sokkal takarékosabban, gazdaságosabban is meg lehetett volna tervezni ennek a kis országnak az energia-háztartását.

— Ófalu most győzelmet aratott, de vajon van-e olyan hely az országban, ahol majd nem fognak tiltakozni az emberek a hulladéktemető ellen?

— Az helyes, ha az emberek tiltakoznak, joguk van ehhez. Ne csodálkozzunk, ha ezek után gyanakodva fogadják a javaslatokat. Hogy ez ne így legyen, ahhoz az kell: a tudomány visszanyerje presztízsét. Az ismeretterjesztésre, s ebben az értelmiség közreműködésére a jövőben óriási szükség lesz. Az embereknek tudniuk kell a rájuk leselkedő veszélyekről, de bízniuk kell a tudósokban is, akik azon munkálkodnak, hogy megvédjék őket ezektől. Egyébként jelen esetben is van megoldás. Az atomhulladéknak ott a helye, ahonnan a radioaktív anyagot kitermelték. Vagyis a korábban kibányászott uránérc helyén. Az átgondolatlan beruházásokért pedig, úgy tűnik, minden esetben duplán kell fizetnünk.

Pacsika Emilia

Kibuc együttes: Egy tartalékos naplója

Híre kelt, hogy nagyszabású vendégjárás várható márciusban, táncszínházak jönnek Szegedre. Krámer György balettigazgatót kérdeztük a programról.

— Az izraeli Kibuc Táncgyüttes március 7-én lesz a vendégünk a Nagyszínházban, nagyon érdekes programmal. Egy tartalékos naplója címmel az arab—izraeli konfliktus nyomán született, ám békepárti koreográfiát hoznak. Mivel az együttes alapítója az 1948-ban kivándorolt, különös sorsú, magyar származású Judit Arnan, érthető, hogy magyar vonatkozású táncműveik is vannak a repertoárban. Ilyen a Terrakotta asszonyok című, Kovács Margit kerámiai által ihletett darab.

— Beszélt már egy interjúban arról, hogy több hónapig dolgozott Izraelben. Személyes ismeretségnak köszönhető a Kibuc együttes szegedi szereplése?

— Tavaly náluk dolgoztam, megismertem valamennyire azt a rendkívül érdekes világot, amelyben a kibucnyíkok élnek. Sokan utópisztikusnak találják ezt a sajátos, kommunisztikus eszmék alapján berendezett társadalmat, pedig 1893-ban hozták létre az első kibucot — s azóta létezik. Mivel a kibucnyíkat azt tartja, hogy a napi munka mellett kiteljesítheti az ember önmagát, a kibucokban számos színvonalas művészeti együttes létezik. Számukra természetes, hogy az egyik nap a művészeti alkotásé, a másik nap pedig elvégzik a rájuk jutó fizikai munkát a kibucban. Márciusi vendégeink előadása, biztosan állíthatom, élmény lesz mindazoknak, akik érzékenyek a föltétlen odaadásból születhető művészi produkumokra.

— A Népszínház Táncgyüttese következik március 13-án. Kinek ajánlja az ő produkciójukat?

— Szegedről elszármazott táncművészek Szőgi Csaba és Énekes István vezetik a népszínházi együttest, azt hiszem tehát, nem ismeretlen itt az a stílus és műfaj, amit képviselnek. A matéria, amiből dolgoznak, a folklór, de ezt az anyagot a táncszínház egyik elemeként használják. Azoknak ajánlom, a budapesti bemutatójuk előtti, Állami Lábszínház című produkciójukat, akik kedvelik a néptáncot, érzékenyek a groteszkre és a fejüket is szeretik használni a színházi nézőtérben.

— A harmadik márciusi est bevételét információim szerint az erdélyi magyar folklórkutatók megsegítésére ajánlják föl. Kik lesznek a szereplői a Tánckalaká című műsornak?

— A Szegeden működő néptáncgyüttesek és a balett. A Martin György Alapítvány számlájára utaljuk a bevételt. Bár egymást érik mostanában a felajánlós műsorok, a március 26-i előadás attól lesz egyedi, hogy tisztán táncos produkció, amatőrök és profik együtt lépnek föl, akiknek van talán közös mondanivalójuk. Én legalábbis fontosnak tartom, hogy a munkáink hassanak egymásra. Nemkülönbön fontos nekem, mint táncosnak, hogy a még fölkelhető erdélyi folklórt folyamatosan kutathassák.

— Mi indította arra, hogy ezt a „táncos hónapot” megszervezze?

— Amikor Szegedre kerültem, arról beszéltem, hogy a színvonalas balettgyüttes megteremtése csak az alap. Azt szeretném, ha a városban va-

lódí, pezsgő táncélet lehetne, s ennek érdekében — amíg csak módomban áll — szeretnék a mostanihoz hasonló vendégjárás hónapokat is szervezni. Biztos vagyok benne, hogy a táncművészettel olyasmit tudunk nyújtani, ami ebben az inflációs, gazdasági összeomlásos, többpártrendszeres, átmeneti világban fontos az embereknek — s ami szavakkal kevésbé, de a mi nyelvünkön kifejezhető.

— A negyedik hónapja tartó színházi válságban ön és a balettgyüttes nyíltan vállalta Ruszt József és színészei melletti álláspontját. A csaták közben egyáltalán nem ideális szellemi és anyagi közegben keményen dolgoztak, próbáltak és előadásokat tartottak. Milyen végkifejletre számítanak?

— Reménykedünk még, hogy a szükséges színházi átalakulás végbemegy és progresszív szellemiségű, összetartó, tehetséges emberek színház lesz a szegedi. Ezt azonban nem lehet karba tett kézzel várni. A mienk nehéz pálya, testünk-lelkünk állandó karbantartását igényli, s nincs sok időnk. Azt hittem novemberben, hogy végre a lényegről lehet itt beszélni, vagyis azokról a feltételekről, amelyek szükségesek a valódi színházi produktumok, a színvonalas előadások létrehozásához. Ám a viták kisiklottak, a figyelem elterelődött a lényegről, s mindéről volt már szó, csak arról nem, milyen racionális tervek léteznek a szükséges színházi átalakításra. Még reménykedem, hogy ezt megbeszélhetjük, s nyomában cselekedhetünk. Ha nem reménykednék, már nem lennék itt.

S. E.

Royal Irodalmi Kávéház

Pater Bulányi

Megszámlálni igen nehéz lenne, hányszor mondtuk, írtuk az utóbbi időkben: egy-két éve ez vagy az az írás vagy cselekedet elképzelhetetlen lett volna. Most e megszámlálhatatlan (s talán megszámlálhatatlan) sorozatot gyarapítja a Royal Irodalmi Kávéház ma esti beszélgetése. Mert bizonynyal állítható: nem sokkal korábban elképzelhetetlen lett volna, hogy Bulányi György nyilvános fórumon közönség elé lépjen. Ki is Bulányi György, vagyis Pater Bulányi, hogy a róla és általa (is) írt könyv címét használjam? Tömören úgy lehet megválaszolni e kérdést: a magyarországi keresztény bázisközösségek lelki és szellemi atyja. 1952-ben a Rákosi-rendszerben életfogytig tartó börtönrre ítélték (talán csak pap mivoltának „köszönheti”, hogy nem halálra), a népi demokrácia megdöntésére irányuló szer-

vezkedés vezetésének megalkudni. De dolgozik, a hajdan beindított kisközösségi mozgalom atyjaként, hihetetlen munkabírással és tenni akarással — immár 72 évesen is. Ezernyi híve közül valaki még 1956-ban azt mondta: Mindszenty és Bulányi neve zászló a hívó emberek számára. Mindszentyről immár teret neveztek el. Ugyanazon Paskai bíboros avatta, aki alig egy éve még szükségtelennek ítélte Mindszenty rehabilitációját. Bulányit nem rehabilitálták. Nem kérte.

De a kérdés ma este nemcsak az: miért nem? Hanem az is: az ötvenes évek lélekyomorító időszakának hogyan lehetnek máig tartó súlyos vonzatai egy kétségkívül kivételes személyiség sorsán keresztül ezek életére. Erről is szó lesz ma este a Royalban, ahol a beszélgetés házigazdája:

Balogh Tamás